DISPUTATIO

18

QVÆSTIONVM POLITICARUM SECUNDA, DE MAGISTRATU,

Quam

Juvante Altiſsimo,

In

Illuſtri Academiâ Wittebergenſi,

PRAESIDE.

Clariſsimo & Doctiſsimo Viro

DN. M. NICOLAO ZAPFIO,

Königſeenſi Thuringo, Ampliſs. Facult. Philoſoph. wittebergenſis Adjuncto longè digniſsimo.

defendet

CHRISTOPHORUS EICHHORN

Gura-Sileſius.

Ad diem 28. Aprilis, horis matutinis

WITTEBERGÆ,

Exſcripta typis JOHANNIS HAKEN.

ANNO M. DC. XXVIII.

QVÆSTIO I.

An aliquis bonâ conſcientia in aula ſive Cæſaris, ſive Principis vivere poſſit?

HIc ſubdubitari poſſit; quia Veterum Arabicorum & Hebræorum adagium fuerit: Die Hoffſtädte ſein gleich einem ſehr hohen Berge/da zwar die beſten Gewürtz vnd Früchte Wachſen/ aber zugleich das vngezämeſte Wild ſich auffhelt. Et Poetarum Aquila Lucanus dixerit lib. 8.

> facere omnia ſævè
> Non impunè licet, niſi cum facis, exeat aulâ,
> Qui vult eſſe pius, virtus & ſumma poteſtas
> Non coeunt.

Quò Germani reſpiciunt: Lange zu Hoffe/ lange zur Hellen. Item: Alß Petrus gen Hofe kam / ward er ein ſchalck: & verſus, quibus nonnulla pecora in aulis degentia uti ſolent:

> Gutte Kleider / vnd gute bieſſen/
> Böſe geſundheit/vnd böſe gewiſſen.

At hic dubitationi locus nullus. Nam 1. in aulis vocationes & functiones ſunt legitimæ, in quibus cum Eccleſiæ, tùm Reipub. multum prodeſſe poſſumus. Quapropter nullam video cauſam, cur eas oblatas non ſuſcipiamus. Adde 2. quod *Daniel* & *Ioſephus* in aulis vixerint. At ſi hi *ſobriè* erga ſeipſos, *juſte* erga proximum, & piè erga Deum vivere non potuiſſent, profectò aulicos non egiſſent. Inquies tamen, nullum Chriſtianorum in aulis vivere poſſe; quia in ijs multa impietatis exercitia, utpote heluationes, luxuries, ſcortationes denique vigeant. *At reſpond.* hanc rationem eſſe infirmam. Sic enim concludit: *Vbi multa impietatis exercitia vigent, ibi non eſt vivendum. Atqui in aulis multa impietatis exercitia vigent. Ergo in ijs non eſt vivendum.* Hic Reſpond. ad Majorem 1. *Indirectè & per inſtantiam* hoc modo: *Vbi multa impietatis exercitia vigent, ibi non eſt vivendum. Atqui in mundo multa impietatis exercitia vigent* Totus enim mundus eſt ſtabulum nequitiæ & in maligno poſitus 1. Johan. 5, 19. *Ergo in mundo non eſt vivendum.* Concluſio eſt abſurda. Ergo vel Major, vel Minor. At non Minor.

nor. Relinquitur ergò quod Minor. 2. *Directè & perlimitationem*: Ubi multa impietatis exercitia vigent, *ita ut adea vel ſimilia perpetranda cogamur*, ibi vivendum non eſt. At limitata Maiore propoſitione negatur Minor. Nam in aulis Principum & Cæſarum homines ad impietatis exercitia perpetranda non coguntur, ſed ab ijs potius arcentur. Quapropter in Minori committitur *fallacia* 1. *Cauſæ*. Non enim aulæ, ut aulæ homines corrumpunt, ſed nonnulli, qui in ijs non ſine ſcandalo vivunt. Eſt igitur 2. *Falla à dicto ſecundum quid, ad dictum ſimpliciter*. Nō enim ἁπλῶς, ſed κα]ά τι tantū, nempe reſpectu certorum aulicorū, quod de aulica hominum infectione dicitur, verum eſt. Proindè vitiosè ſimpliciter infertur, quod aulæ ipſæ ſint vitandæ.

QVÆSTIO II.

An Magiſtratus ſubditos ad religionem cogere queat?

Pontificij affirmant propter verba Domini *Luc. 14, 23. Exi in vias & ſepes & coge ingredi* ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, *ut impleatur domꝰ mea*: & propter exemplum Chriſti, qui flagello accepto, nummularios ejecit è templo, *Luc. 19. At nos negamus* propterea I. quod nullibi ſacris in literis præceptum ſit, ut homines ad religionem capeſſandam Chriſtianam vi cogantur. *Addimus & hoc* 2. quod Patriarchæ & Prophetæ in V.T. neminem ad fidem amplectendam armis violentis neceſſitarint, ſed cùm homines illis obedire recuſarunt, id Deo conqueſti fuerint dicētes & exclamantes: *Domine quis credit auditui noſtro, & brachium Domini cui revelatum eſt? Eſa. 53.* Neque Apoſtoli id fecerunt, ſed egreſſi prædicaverunt *ubiq; Marc. 16.* nunquam verò contumaces vi externa & pœnis ad credendum compulerunt. Quare Rex ille Poloniæ potentiſſimus Sigiſmundus Auguſtus optimè dixit: Gott habe jhm drey ſachen allein fürbehalten: Etwas aus nichts zumachen: alles zukünfftiges zuwiſſen: Vnd vber die Hertzen oder gewiſſen der Menſchen zu Herrſchen: & Maximilianus II. Imperator verè Auguſtus dicere ſolitus eſt: Er hielte diß für die aller gröſte Tyranney/wenn Menſchen vber anderer Leute gewiſſen Herſchen wollen. Quid Paulus? Non cupimus, inquit, dominari vobis nomine fidei, 2. *Cor.* 1. Taceo, quod Patres hoc prohibuerint, nemini ad credendum vim eſſe inferendam

ſerendam. Tertulianus ad Scapulam c. 2. fol. 88. Es gehört vnnd gebühret der rechten Religion nicht/es iſt derſelben nicht gemäß/es ſtehet ihr nicht wol an / jemanden zum beyfall vnd annemung zu zwingen. Mit gutem willen ſolle die rechte Religion angenommen werden/vnd nicht durch zwang. Hilarius ad Conſtant. Imperat. Er geziemet ſich gar nicht/es gebühret ſich nicht/daß man jemanden zum Glauben wieder ſeinen willen zwingen vnd bewegen ſolte. In Concilio Toletano IV. Can. 56. expreſsè hæc habentur verba: Man ſolle niemanden mit gewalt zum Glauben oder der Religion zwingen: Denn es ſtehet geſchrieben: Wes ich mich erbarme des erbarme ich mich/Rom. 9. Ad locum ſcripturæ initio allatum *reſpond.* nobis non eſſe contrarium, quippe concedimus Magiſtratum ſubditos non quidem ad ipſam fidem amplexandam; ſed ad media illa externa, per quæ Spiritus Sanctus fidem in hominibus operari ſolet, cogere poſſe? 2. Reſp. ex dicto allegato malè concludunt Pontificij. Nec enim ſequitur: *Servus jubetur, ut invitatos ad cœnam compellat intrare. Ergo ſubditi ſunt cogendi ad capeſſendam veram religionem.* Qualis quæſo hæc eſt conſequentia? Quæ vis ineſt tali diſcurſui. 3. *Reſpond.* per *diſtinctionem.* Diſtinguendum namq; eſt inter *coactionem externam ac civilem* quæ fit vi corporali: qualiter Magiſtratus civilis cogit ſceleratos, inque officio continet: & inter *coactionē internam & ſpiritualem*, quæ non fit gladio ſed verbo, nempe per Eccleſiaſticum miniſterium conſiſtens in continua verbi penetrantis prædicatione & ſevera pœnarum comminatione. Hæc in citatis verbis intelligitur, illa non. 4. *Reſp.* ſi verbis allegatis à parte Pontificiorum ſtandum ſit, ſequetur, non Magiſtratum tantum, ſed & miniſtros Eccleſiæ, cum quibus hoc loco ſermo eſt Servatori, contumaces ad fidem capeſſendam vi gladij externa & violentâ cogere poſſe, quod eſt abſurdum. Ad Exemplum Chriſti *reſpond.* non ideo cum flagello accepto nummularios ejeciſſe è e templo *Luc. 19*, ut hac violentiâ ad fidem eos cogeret, ſed ut templi ſaltem averteret profanationem, hoc eſt, nundinationem. Etenim ad cultum divinum erat extructum templum, non autem ad avaritiæ exercitium. Eſt ergò *fallacia cauſæ, & conſequentis.* Quippe ſequila putida: *Chriſtus Flagello accepto nummularios ejecit è templo. Ergo vi corporali poſſunt homines ad fidem capeſſendam cogi.* Perinde eſt, ac ſi ita argumentarer: *Petrus occidit Ananiam & Saphiram Act. 5. Ergo hæretici vi gladij poſſunt interſici. Breviter*

A renovatione templi ad externam & civilem coactionem fidei non valet conſequentia.

QVÆSTIO III.

Num Papæ liceat Romanum Imperatorem pedibus calcare?

Pro affirmativa poſſet quis exemplum Pontificis Romani Alexandri III. afferre, qui Cæſarem Ferdinandum Barbaroſſam venetiæ publicê pedibus calcavit, & verba Pſalmi 91. de ſe interpretatus fuit: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Imò etiam hanc rationem dare, quia Papa poteſtatem habet Cæſares deponendi. At negativa veriſſima. Fundamentum noſtrum tale eſt. *Cui Papa debet honorem & debitam reverentiam præſtare, illum pedibus calcare nequit. Atqui Imperatori Romano debet honorem & debitam reverentiam præſtare. Ergò Imperatorem Romanum pedibus calcare nequit.* Ad exemplum in contrarium adductum *reſpond.* illud nihil evincere. Siquidem factum prolatum Papæ Alexandri III. *non probatur. ſed improbatur, adeoq; non ad imitationem ſed ad emendationem,* ut alia quam plurima, inliteras redactum eſt. Ad rationem *reſpond.* eam eſſe nullam ſed otiosè fictam. Proinde eadem facilitate reijcitur, quâ in medium adducitur.

QVÆSTIO IV.

An Magiſtratus furem ſuſpendere poſſit?

Maxima *deformatiſſimorum Reformatorum* pars negat, nixa lege Dei per Moſen præſcripta, quæ furibus non imponit pœnam capitalem, ſed redditionem in duplum, quadruplum, vel quintuplum. Sic enim legitur. *Si quis furatus fuerit bovem aut ovem & occiderit vel vendiderit quinq; boves pro uno bove riſtituet, quatuor oves pro una ove.* Hinc talem nectunt Syllogiſmum: *Quicquid legi divinæ contrariatur, injuſtum eſt. Suſpendium furum contrariatur legi divinæ. Igitur injuſtum 2. Ratione.* Magna enim, inquiunt, eſt corporis humani præſtantia atque dignitas, ob animæ rationalis dignitatem ac nobilitatem. Mitius ergò tractari deberet. Verum *affirmativam* hac vice cum noſtris Præceptorib9 tenere lubet, & Magiſtratum furem ſuſpendere poſſe dicimus. Movetur

tur enim ad hoc faciendum *conſtitutione humana*. Dicitur enim lib. 16. D. de pœn. Creſcentibus delictis exaſperandas eſſe pœnas. Quia verò furta noſtris temporibus adeò creſcere videmus, ut nulli fermè res ſuæ tuto maneant loco. Quapropter pœna exaſperanda eſt. 2. *Salute & utilitate Reipub.* Novit enim pœnam hanc, tanquam ſpectaculum horrendum, alios à ſimilibus delictis deterrendi aptiſſimum eſſe. Hoc ergo negligere non vult. Ad *Calvinianorum* argumentum ex lege Dei factum *reſpond.* 1 *Indirectè* & per *inſtantiam*, *Quicquid contrariatur legi divinæ Injuſtum eſt. Non capitalis Pœna filij mimorigeri Deut.* 21. *contrariatur legi divinæ. Ergo iniuſta* Concluſio eſt abſurda Ergò vel Major vel Minor. At non hæc. Ergo illa 2. *directè & per limitationem*: Quicquid contrariatur legi divinæ *morali in N. T. repetitæ*, injuiſtum eſt. At ſic negatur *Minor*. Nam ſuſpendium furum non contrariatur legi divinæ morali in N. T. repetitæ. Committunt ergò hic *Adverſarij fallaciam petitionis principij*. Taceo, quod ipſi *Calviniani* nobiſcum fateantur, leges Moſis forenſes in N. T. eſſe abrogatas, neque nos obligare amplius. At lex de non ſuſpendendis furibus eſt lex forenſis. Ergo in N. T. eſt abrogata, neque nos amplius obligat. Cur igitur argumentum inde nectere præſumunt. Quare vel theſin iſtam univerſalem revocent, vel prius in ſpecie demonſtrent, legem de non ſuſpendendis furibus eſſe repetitam, & in N. T. confirmatam, quod in æternum non demonſtrabunt. Ad rationem *reſpond.* eam laborare *fallacia cauſæ ſolius*. Neque enim ſola nobilitas corporis cauſa eſt, quò illud non ſuſpendatur: ſed etiam ejus legitimus uſus. Quia igitur huiuſmodi furum corpora ad nequitiam exercendam, & manus ad rem alienam aufferendam ſunt adhibitæ: pœna talis, nempè ſuſpendium, illis rectè infligitur.

QVÆSTIO V.

An Magiſtratui conceſſa ſit Venatio?

Negativam tueri videtur hoc argumentum: *Quicquid Magiſtratui anſam præbet ad crudelitatem exercendam, illud ei non eſt conceſſum. Atqui venatio Magiſtratui præbet anſam ad crudelitatem exercendam.* Ergò ei non eſt conceſſa. Contra pro *affirmativa* pugnat hoc argumentum:

Quic-

Quicquid animoſum reddit Magiſtratum, illud ei eſt conceſſum. Atqui verum eſt antecedens de venatione, Ergo & conſequens. Ad Argumentum negativam ſuadens *reſpond.* 1. *Indirectè* & per *inſtantiam* : *Quicquid Magiſtratui anſam præbet ad crudelitatem exercendam, illud ei non eſt conceſſum. Atqui bellum Magiſtratui præbet anſam ad crudelitatem exercendam. Ergo bellum ei non eſt conceſſum.* Concluſio eſt abſurda. Ergo vel Maior vel Minor. At non Minor. Relinquitur ergo quod Major 2. directè & per *limitationem* : Quicquid Magiſtratui anſam præbet ad crudelitatem exerc*u*dam 1. *per ſe*, & 2. *ſemper*, illud ei non eſt conceſſum, At ſic negatur Minor. Nam venatio Magiſtratui non præbet anſam ad crudelitatem exercendam 1. *per ſe* & 2. *ſemper*, ſed tantum *per accidens & interdum*. Proinde in minore committitur *fallacia accidentis*. Quod ſi itaque verum eſt, venationem Magiſtratui non anſam præbere ad crudelitatem exercendam 1. *per ſe* 2. *ſemper*, utiq; culpa non venationibus ſed multo magis quorundam venatorum vitijs adſcribenda eſt, qui proclives ſunt naturâ ad crudelitatem, ideo his potius ut valedicant venationibus, quam indulgeant, ſuadenus.

QVÆSTIO VI.

Num Magiſtratus cauſas ſubditorum in Iudicio audire, decidereque debeat, etiam inſtituto ordinario proceſſu?

Negativà placet *Anabaptiſtis & Photinianis* propter verba Chriſti: *Ei qui tecum in judicio vult contendere, & tunicam tuam tollere, demitte ei & pallium*, Matt. 5, 40. At nobis *affirmativa*. Etenim præcipuum Magiſtratus prolitici officium eſt, audire ac dignoſcere cauſas ſubditorum in Judicio. Quippe actio coram Judice eſt defenſio juſta, quam Magiſtratus bonis ſubditorum, famæ & exiſtimationi debet. *Deinde* Deus mandavit, ut controvertentes cauſas ſuas ad Judicem ferant, *Deut.* 25. & ut ambo coram Domino ſtent in conſpectu Judicum, *Deut.* 19. *Deniq;* in N. T. exempla occurrunt eorum, qui etiam coram Ethnico Magiſtratu cauſam ſuam egerunt, ut 1. *Chriſtus* qui percuſſus in maxillam expoſtulavit in Judicio cum percuſſore. *Si male locutus ſum, teſtificare de malo, ſi bonum cur cædis, Iohan.* 18. & 2. *Paulus*, qui provocat ad tribunal Cæſaris Romani *Act.* 25, 10. & cum perceuteretur in maxilla,

in maxilla non alteram præbuit, ſed percutiet *te Dominus inquit, paries dealbate. & tu ſedens Iudicas me ſecundum legem, & contra legem jubes me percuti, Act. 23, 3.* Ad verba Chriſti *reſpond.* ea nihil obſtare noſtræ ſententiæ. Chriſtus enim non *ſimpliciter* prohibet judicia politici Magiſtratus: ijs enim ipſe quoque uſus eſt *Iohan. 18, 23.* nec *abſolute* præcipit, ut auferenti pallium etiam tunicam relinquamus: hoc enim ne ipſemet præſtitit, ſed vult ſuorum animos informare, ne propter res terrenas nimis ſint contentioſi, ſed ſi viderint, ſe etiam operâ Magiſtratus non poſſe res ſuas tueri, amittant citius duplicari in ſe iniuriam, & jacturam, quam ex vindictæ cupiditate rependant. Committunt ergo in horum verborum Chriſti citatione *Anabaptiſtæ & Photiniani falliaciam à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter.*

QVÆSTIO VII.

An quis juramentum, quum vel Magiſtratus id exigit, vel alioqui neceſſitas poſtulat, piè præſtare poſſit?

Defendant *Anabaptiſtæ, VVeigeliani, & Schvvengfeldiani* ~~affirmativam~~ negativam hoc Syllogiſmo: *Quod Chriſtianis eſt prohibitum, id piè præſtare nequeunt.* Atqui *juramentum Chriſtianis eſt prohibitum. Ergo id piè præſtare nequeunt.* Minorem *probent teſtimonio Chriſti.* Hic enim dicit Matt. 5. *Ego vero dico vobis ne jurate omninò, neque per cœlum, quia domus Dei eſt: neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum ejus; neq; per Hieroſolymam, quia urbs eſt magni Regis; neq; per caput tuum jures, quia non potes unum capillum album aut nigrum facere. Eſto autem ſermo veſter: Etiam etiam, non non: quod autem ſupra hoc redundat, à malo eſt.* Nos ~~negativam~~ affirmativam defendamus. Cur? Quia 1. *Quicquid verbo Dei præcipitur, illud eſt conceſſum. Atqui Iuramentum verbo* Dei præcipitur, *Deut. 6, 13. & cap. 10, & 28. Eſa. 65, 16. Ergo juramentum eſt conceſſum.* 2. *Cujus finis bonus eſt, id ipſum bonum eſt. Atqui juramenti finis bonus eſt.* Quippe qui confirmatio fidei & veritatis, deciſio litium, & controverſiarum *Heb. 6, 1.* quo gloria Dei illuſtretur & aliorum ſaluti conſulatur. *Ergo & ipſum juramentum eſt bonum.* Si hoc verum, uti eſt, Quid ni juramenta eſſent licita. Ad Syllogiſmum *Anabaptiſtarum &c. reſpond. &* quidem 1. ad *Maiorem* eam non eſſe ſimpliciter veram, ſed hoc modo limitatam: Quod Chriſti-

anis eſt prohibitum *ſimpliciter & abſolutè*, id piè præſtari nequit. At ſic negatur Minor. Si enim ſimpliciter & abſolutè Chriſtianis prohibitum eſſet juramentum, neque Chriſtus ipſe Matth. 5. neque *Paulus*, Rom. 11 juraſſent. Quapropter in Minore committitur *fallacia à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter*. 2. ad *Minorem*, quæ hæc eſt: *Atqui juramentum* Chriſtianis eſt prohibitum, *reſpond.* diſtinguendo inter *juramenta temeraria & gravia*: *Illa* ſunt prohibita Chriſtianis: Quippe ex mera levitate, & nulla urgente neceſsitate temerè fiunt *Hæc* conceſſa; quippe juſtis & gravibus de cauſis, & ſic poſtulante neceſſitate præſtantur, maxime ratione officij, & authoritate Magiſtratus. Ad locum *Matthæi* pro Minoris probatione adductum *reſpond.* Chriſtum ibi non omnia ſed futilia tantum & temeraria juramenta prohibere, ac conſuetudinem Phariſæorum, facilè, citò, leviter & incogitanter jurandi, in ijs negotijs, quæ per EST & NON tranſigi poſſunt, damnare. Eſt igitur *fallacia à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter*. Inſtant *Anabaptiſtæ*: *Chriſtus* dicit: *Ne juretis omnino*. *Ergo omne juramentum Chriſtianis prohibitur. Reſpond. per negationem.* Nam in verbis Chriſti particula *omninò* reſtringenda eſt ad formulas temerarij juramenti, quas Phariſæi fingebant eſſe licitas: id patet ex diſtributione mox addita, neque per cœlum; neq; per terram &c. Manet igitur firma noſtra affirmativa juramentum exigente Magiſtratu aut neceſſitate, piè præſtari poſſe & licitum eſſe fidelibus.

QVÆSTIO VIII.

Num Magiſtratui facere liceat quicquid libet?

Ratio dubitandi eſt, quoniam vulgò â Politicis dicatur: *Principem eſſe ſolutum legibus.* At diſtinguendum hic eſt 1. inter Principem ut homo eſt, ſeu ut Ethice conſideratur; & inter principem ut princeps eſt ſeu ut Politicè conſideratur. Priori modo Princeps eſt ſub lege, quin & ipſe ſibi lex eſt, & quod ſubditis præſcribit, ipſe primus obſervat. Poſteriori modo Princeps eſt ſolutus legibus, ut ipſe pro ſalute Reipub. leges ferre aut mutare poſſit. 2. inter leges divinas & naturales. & inter leges pœnarias. Legibus divinis Princeps ſolutus non eſt, Quippe utriuſque Decalogi tabulæ cuſtos appellatur Ma-

giſtratus

giſtratus *Deut.* 4,6. *Ioſ.* 1. 7. 8. *Pſalm.* 72,1,2,3. *1.Sam.* 16,20, 23. Neque naturalibus. Quippe leges naturales ſunt immutabiles, & naturaliter, ac proinde immutabiliter hominem obligant. Sed legibus pœnarij, Princeps ſolutus eſt, non reſpectu obligationis, ſed reſpectu executionis. Nam ſi deliquerit (& non contra leges fundamentales & conventionem propriam cum populo initam) non punitur.

QVÆSTIO. IX.

An Magiſtratus jus & poteſtatem habeat ſubditorum bona & facultates pro lubitu ad ſe rapiendi, vel alijs exactionibus illos expilandi?

In ſavorem *affirmativæ* afferri ſolet illa Juris Regij deſcriptio, quæ extat 1. *Sam.* 8, 11. *& ſeqq.* ubi Samuel ad populum dicit. *Hoc erit jus Regis, qui imperaturus eſt vobis*: Filios *veſtros tollet, & ponet in curribus ſuis facietq́; ſibi equites & præcurſores quadrigarum ſuarum, & conſtituet ſibi tribunos & centuriones, & aratores agrorum ſuorum & meſſores ſegetum & fabros armorum ac curruum ſuorum, filias quoque veſtras faciet ſibi unguentarias, atq; vocarias ac paniſicas, agros quoq; veſtros & vineas & oliveta optima tollet & ſervis ſuis dabit &c.* Negativam tamen amplectimur. *Primo*, enim tale jus & poteſtas legi Dei contrariatur, *Deut.* 17, 16. *& ſeqq.* *Deinde* ſpeciem furti habet. Quando enim Magiſtratus jure abſoluto ſubditorum facultates & familias invadit, ſtatim furtū committit. Poſtremo talis Tyrannus ſubditis ad ſeditionem contra Magiſtratum movendam, & ad publicam pacem & tranquillitatem Reipublicæ damno cū maximo turbandam anſam ſubminiſtrat, uti vel ſola bella cum Ruſticis quondam geſta teſtari poſſunt. Ad argumentum contrarium *reſpond.* deſcriptionem illam Iuris Regij Magiſtratus jus & poteſtatem ſubditorum bona & facultates prolubitu ad ſe rapiendi non ſtabilire, neque eam in verbis illis Prophetæ Samuel innui. Ibi enim ut ex verſ. 3. & 19. conſtat, non deſcribuntur maieſtatis jura, ſed quomodo Reges jure ſuo ſoleant abuti, indicatur. Deus enim ibi videt per Prophetam inſanientis populi furorem, qui rejecto ipſius Dei imperio, quod per Judices hactenus inter ipſos adminiſtraverat, ad morem vicinarum gentium Regem optabat, cujus mores eti-

am inconditiſſimos perſerre neceſſum eſſet habiturus, neq; jugum ſemel impoſitum facile excuſſurus.

QVÆSTIO X.

An Magiſtratus juramenta ſuis hoſtibus ſervare debeat?

Diſtinctè hic reſpondendum eſt. Nam juramenta vel ſunt *legitima*, vel *illegitima*. Legitima licita ſunt, quæ in dilectionem Dei & proximi non impingunt. Illegitima verò ſunt, quæ vel per errorem, vel per infirmitatem contra conſcientiam facta. Hæc ſunt retractanda: illa ſervanda. *Probo*: quia 1. expreſſe dicitur *Num. 30, 2. Si quis virorum votum fecerit Domino, aut ſe conſtrinxerit juramento, non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne quod promiſit, implebit.* 2. quia David Simei hoſtem ſuum occidere noluit, propterea quod Jonathæ & ſemini ejus juraverat. 2. *Reg. 16. 3. quia* Deus graviter punire ſolet pejurantes Teſtis eſt Saul, ejuſque poſteri, 2. *Sam. 12, 1, 2. Confer Ioſu. 9. & 1. Sam. 28, 3 9.* Teſtis eſt quoque Ladislaus Vngariæ & Poloniæ Rex, rumpens fœdus Politicum cum Amurethe Imperatore Turcico initum ex inſtinctu Romani Pontificis, *libr. 5. Chron. Canon.*

QVÆSTIO XI.

An Christiani Magiſtratui Politico ſervire queant?

Anabaptiſtæ ſimpliciter negant hoc Syllogiſmo: *Qui debent Deo ſervire, illi non poßunt Magiſtratui Politico ſervire. Atqui Chriſtiani debent Deo ſervire. Ergo non poſſunt Magiſtratui Politico ſervire.* Majorem probant ex *Matth. 6.* ubi Chriſtus dicit: *Nemo poteſt duobus dominis ſervire. Atqui Deus & Magiſtratus Politicus duo ſunt domini. Ergo nemo illis ſervire poteſt.* Verum nos affirmamus hac ratione. *Qui debent Magiſtratui politico ſubditi eſſe, illi etiam et poſſunt ſervire. Atqui Chriſtiani debent Magiſtratui Politico ſubditi eſſe, ut patet Rom. 13. Ergo.* Ad argumentum in contrarium adductum *Reſp. 1. Indirectè & per inſtantiam: Qui debent Deo ſervire, illi non poſſunt Parentibus ſervire. Atqui liberi debent Deo ſervire. Ergo non poſſunt parentibus ſervire.* Concluſio eſt abſurda. Quippe Scripturæ

ſcripturæ repugnat. Hæc enim expreſſe dicit: *liberi obidite & conſequenter ſervite veſtris parentibus* 2. *Petr.* 1. Abſurda igitur erit vel *Maior* vel *Minor*. At non hæc. Ergo *illa*. 2. *directè & per limitationem*: Qui debent Deo ſervire illi non poſſunt Magiſtratui politico ſervire eodem ſervitii genere. At limitata ita majore propoſitione, conceditur argumentum, ſed nihil concludit contra eam ſententiā qua in alio ut pote civili ipſi magiſtratui obidiendum eſſe aſſeritur. Ad Proſyllogiſmum, qui ad probationem majoris principalis argumenti producitur, *Reſp.* iterum 1. *Indirectè* & per *inſtantiam*: *Nemo poteſt duobus dominis ſervire. Atqui Deus & Eccleſiaſticus Magiſtratus duo ſunt domini. Ergo nemo poteſt illis ſervire.* Concluſio eſt abſurda, ut pote Scripturæ repugnans, quæ dicit: *Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo Act. 20. 28.* Ergo vel *Maior* vel *Minor*. At non *Minor*. Relinquitur ergo quod Major 2 directè & per *limitationem*: Nemo poteſt duobus *ſibi invicem contrariis dominis* ſervire. At ſic negatur *Minor*. Nam Deus & Magiſtratus Politicus nō ſunt contrarii, quales ſimpliciter Deus & Diabolus; ſed ſubordinati Domini, ita ut τὸ ſervire Deo & τὸ ſervire Magiſtratui politico benè in uno ſubjecto convenire queant. Quapropter Anabaptiſtæ in hoc proſyllogiſmo committunt 1. *fallaciam à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter*, dum id, quod Chriſtus κατά τι negat, nempe neminem poſſe ejuſmodi duobus dominis ſervire quatenus in omnibus ſibi adverſantur, ἁπλῶς negant de omnibus dominis ſive Deo ſunt contrarii ſive non. Quod autem de talibus ſibi invicem contrariis dominis apud Matthæum ſermo ſit, inter cœtera hinc patet, quod Chriſtus ſervitium Dei & ſervitium Mammonæ opponit. 2. *fallaciam oppoſitorum*, dum Magiſtratum Politicum Deo, & Deum magiſtratui politico tanquam contrariis Dominis opponunt, quod fieri tamen non debet.

QVÆSTIO XII.

An Magiſtratus tempore perſecutionis fugere poſſit?

Diſtingue. Perſecutio aut eſt univerſalis totam Reipub. aut particularis hujus vel illius Magiſtratus perſonam concernens. Illa fugâ declinari non poteſt. Nam ubi tota periclitatur Reſpub. ibi

 maximè

maximè Magiſtratus curâ, conſilio, & auxilio opus eſt. Hæc verò optimè poteſt. Probo,ab exemplo Chriſti. Nam cum Phariſæi Chriſto inſidias ſtruerent, deque ipſo perdendo conſilia agitarent, fugam petijt, Matt. 12,15. *Taceo* quod Chriſtus præceperit Matt. 10,23. *cum perſecuti fuerint vos in civitate iſta : fugite in aliam.*

QVÆSTIO XIII.

An Imperator Romanus cum Turca fœdus inire poſsit?

Fœdus trium eſt generum. Unum enim dicitur Eccleſiaſticum ſive Religionis,quod Eccleſiæ & Religionis purioris defenſionem & propagationem concernit:alterum politicum,quod pacem publicam & tranquillitatem civilem tantummodo reſpicit : tertium mixtum, quod partim religionis purioris,partim pacis publicæ aſſertionem reſpicit.De merè politico,quod per ſe licitum, fœdere hic quæritur,an id Romanus Imperator cum Turca inire queat, *Videtur quod non.* Etenim 1.expreſsè dicitur *Exod. 34,12. Cave ne unquam cum habitationibus terræ illius (qui teſte verſu præcedente erant Amorrhæi,Chananæi ,Hethæi, Iebuſæi) jungas amicitias, quæ ſint tibi in ruinam* 2. *quia* Turca eſt hoſtis Eccleſiæ Chriſti. At enim verò ſententia *affirmativa* vera. Ita enim argumentor. Quicquid *ſalvâ conſcientia & ſine jactura religionis præſtare licet,illud utiq; mediante tranſactione fœderali paciſci licet.* Atqui *pacem publicam & tranquillitatem civilem præſtare & colere debent fideles cum omnibus hominibus :& cumprimis Magiſtratus pÿ officium eſt,ſubditorum jura ac privilegia ita aſſerere ut civilis ſocietas & quæ ſunt vincula & nervi contractus, navigationes & id genus alia liberè ac tuto exerceri poßint.* Ergo *hoc ipſum mediante etiã tranſactione fœderis paciſci licet cum omnib9 hominibus* Ad legẽ contra hanc noſtram opinionem allatam *reſpond.* illam fœdera cũ infidelibus inita non *ſimpliciter & in ſe* prohibere, nam *Abraham* fœdus iniit cum Amorrhæis,ſive Cananæis, nempe cum Mambre, Eſcole ,& Amere contra Reges orientales,ſive Perſas,qui Sodomitis bellũ moverant,& Lothum cum familia captivum abduxerant, *Gen.*14, 13. Idem *Abraham* cum Abimelecho , *Gen.*22. Joſua cum Gabeonitis, Joſ.9. *David* cum Rege Philiſtæorum, 1.Sam 27. Salomon cum Pharaone,1. *Reg.* 3. *Iudas Maccabæus* cum Romanis,1.*Maccab* 8. *Simon Sacerdos* cum Spartanis & Romanis 1.*Maccab.* 14. ſed *ſecundum quid , & certo fine , ne ſcilicet infidelium operum impiſſimorum nos participes faciamus.* Committitur

tur ergo hic *fallacia à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter.* Ad ſecundum reſpond. Majorem non eſſe ſimpliciter veram. Patitur enim inſtantiam. Siquidem ſubſumi poteſt de *Amorrhæis, Chananæis, Hethæis, Iebuſæis* qui erant hoſtes Eccleſiæ Dei in V. T. quibus tamen ſancti Viri fœdera percuſſerunt 2. Committitur ergo *fallacia à dicto ſecundũ quid ad dictum ſimpliciter.* Nam non ſimpliciter, ſed cum hac reſtrictione vera eſt, *ſi lex divina prohibeat.* At ſic negamus Minorem. 3. Hinc etiam committitur *fallacia cauſæ ſolius*: dum ſola hoſtilitas Turcæ erga Eccleſiam Dei cauſa, ob quam Romanus Imperator cum eo fœdus merè politicum pangere nequeat, ſtatuitur.

QVÆSTIO XIV.

An D. Lutherus Magiſtratum contempſerit?

Pontificij Lutherum graviter accuſant, quaſi Magiſtratum ſpreverit, ſicut Apoſtata ille praviſſimus *Iohannis Subgeus* in concione ſua Revocatoria calumniatur. Verum B. Luthero ab illo injuriam fieri, patet ex articulo 14. inter ſeptendecim D. Lutheri articulos, qui ſic habet: Das in des/biß der HErr zu Gericht kömpt/ vnnd alle gewalt vnnd Herrſchafft auffheben wird/ſol man Weltliche Obrigkeit vnnd Herrſchafft in ehren haben/vnd gehorſam ſein/als einem Stand von Gott verordnet zu ſchützen die frommen/vnd zu ſtewren den böſen/ das ſolchen ſtand ein Chriſt/wo er darzu ordentlich beruffen wird/ohne ſchaden vnd gefahr ſeines Glaubens vnd ſeiner Seelen Seeligkeit/ wol führen/oder darinnen dienen mag. Inquies *tamen* B. Lutherum in ſcriptis ſuis quam ſæpiſſimè durè de Magiſtratu locutum eſſe, ac proinde eum ſpreviſſe. At reſpon. hic 1. per *conceſſionem*: Concedimus enim D. Lutherum in ſcriptis ſuis quam ſæpiſſimè de Magiſtratu durè locutum eſſe; ſed quod inde inferri poſſit hæc concluſio: *Ergo D. Lutherus Magiſtratum ſprevit*, conſtanter negamus. Aliàs ſequeretur, ipſum *Prophetam Eſaiam* Magiſtratum contempſiſſe, qui Principes vocavit *ſocios furum Eſa. 1.22.* Nam quid hocce vocabulo durius? 2. per *diſtinctionem.* Nam probè hic diſtinguendum eſt inter *ipſum Magiſtratum & Magiſtratus ἀταξίαν. Ille* eſt à Deo, cujus eſt ordinatio: *Hæc* verò à Diabolo: *Illam* Lutherus in omnibus ſuis ſcriptis approbavit; *hanc* verò graviter improbavit, ideoque ſæpè durè de hac Magi-

ſtratus

ſtratus ἀταξίᾳ locutus eſt. Audiatur ipſe B. Lutherus. Sic enim in 1. Part. p. 128. ſcribit: Ob ich die Biſchoff nicht halte als Biſchoffe / ſol mir niemand mißreden/ſie halten ſich ſelbſt nicht als Biſchoffe vnd ich thue noch zuviel/daß ich ſie Biſchoffe nenne/welches ein alter / heiliger/Ehrlicher Nahme iſt/ich ſolt ſie nur Wölffe vñ Seel Mörder nennē. Ein Biſchoff ſol in der Bibel gelehret ſein/ſtudiren Tag vñ Nacht/ſelber predigen ſeinē Volck/vnd die Armen/Krancken/dürfftigen beſuchen/jnen geben vnd helffen. So rauben ſie wie ein Dieb / den frommen Leuten jr Gut mit Liegen vnd triegen/ Darumb wil ich die Wölffe allhier beſchreiben/vnnd etliche jhre tugenden anzeigen/ dafür jederman zuwarnen. Jch wil ſie noch nicht in eigener Perſchon/oder Weltliches Standes vnd weſens halben antaſten/ſondern vmb jhres Wölffiſchen Regimentes willen. Et 5. art. Jch bedinge hiermit / daß alles was ich wieder diß vermeynete Käyſerliche Edict oder Gebot in dieſem Buch ſchreibe / nicht wil geendert noch verſtanden haben / alſo wieder Käyſ. May. oder einige Obrigkeit / Geiſtliches oder Weltliches Standes/geſchrieben/ſondern weil der Weiſe König Salomon ſagt/ daß ein einiger Böſewicht zu Hoff groß Vnglück kan ſchaffen / vnnd widerumb ein einiger frommer Naeman zu hoff viel guts ſchaffen kan/ ſo wil ich hier nicht den frommen Käyſer/nicht den frommen Herren/ ſondern die Verräther gemeinet haben / ſo vnter dem Keyſerlichen Namen jhren verzweiffelten mutwillen vornehmen.

COROLLARIA.

Num Papa verbum, quod non eſt Dei, facere poſſit, ut ſit verbum Dei? N.

An rectè fecerit Gregorius II. Pontifex Romanus, quod Leonem Imperatorem excommunicaverit, & vectigalibus privaverit? N.

An Magiſtratus Advocatos in Repub. tolerare queat? D.

F I N I S.